

OD IZUMITELJA RESSLA DO PRIJAZNIH ČESTITK

Besedilo: Jože Jerman Jeri

Bilo je 22. marca 2003, ko se je iznad najmanjšega slovenskega mesteca dvignil balon in s tem naznanil prvo slovensko balonarsko poroko v Sloveniji. Grega Trček in Zdenka Perdan sta se nameravala najprej poročiti v Ljubljani, toda takratni matičar ni nič hotel slišati o balonu. Pa je Grega, veteran med slovenskimi balonarji, dejal: »Prava figa, poročiš se lahko tudi drugje, ne samo v Ljubljani,« in vso zadevo uredil v Krškem.

»Turizem smo ljudje,« je dejal takratni podžupan Kostanjevica na Krki Andrej Božič. Poroke na našem Otoku so že znane, saj je Kostanjevica res lepa in ji ne pravijo zaman dolenske Benetke. Zato tudi vsakoletna prireditelja Beneška noč, pa čolni in brodišča, ki jih ima skoraj vsaka hiša ob Krki, ki z ljubeznijo objema mestece. Ženin in nevesta sta s pričami sedla na zapravljivček, ta jih je pripeljal do kostanjeviškega gradu, za njimi pa se je vila dolga kolona avtomobilov s svati, saj je na ta dogodek prišlo več kot sto balonarjev iz vse Slovenije. Pred gradom je pilot Filip Štucin že napihoval balon, še obvezna zdravica, fotografiranje, vkrcanje v košaro – nevesti je šlo v dolgi obleki malo težje, lažje je šlo priči, ki je imela mini krilce, vkrcala sta se še matičar Janez Kuhar in sodelavka, Zdenka in Grega sta izrekla obvezni DA in nato je ekipa odletela proti Gorjancem.

Najmanjše mesto

Kostanjevica na Krki je naše najmanjše mesto in edino, poseljeno na otoku, umetnem, da se ve. In da se ve, marsikdo bo ob tem presene-

čen, da ime Kostanjevica ne izvira iz kostanjev, pravzaprav na otoku nisem videl nobenega, kar pa ne pomeni, da nekje v Sloveniji ni kakšnega Kostanjevega.

Kraj je dobil ime po Kostelu, utrjeni cerkvi s taborom. Prvič je bila v

pisnih virih kot mesto omenjena že leta 1210, leta 1249 pa je že dobila trške pravice. Grozljivi turški vpadi so povzročili, da je kot pomembno kranjsko trgovsko središče izgubila pomembnost, šlo je celo tako daleč, da je postala podeželsko naselje. Ra-

Krakovski pragozd je največji nižinski gozd v Sloveniji in mokrišče, ki ga poplavlja reka Krka.

zvoj naselja se je začel z ustanovitvijo cistercijanskega samostana Fons Beatae Mariae, ki ga je leta 1234 ustanovil koroški vojvoda Bernard Spanheim, ukinil pa ga je leta 1785 avstrijski cesar Jožef II.

Kostanjevica je najstarejše in najmanjše mesto in tudi občina na Dolenjskem, tam živi nekaj več kot 700 prebivalcev. Če ga primerjamo z najmanjšim hrvaškim mestom, ki je tudi uradno priznано najmanjše mesto na svetu, Humom, v katerem živi samo 30 ljudi, vendar imajo vse mestne pravice, pa glagoljaški center, kjer enkrat letno volijo mestnega očaka za dobo enega leta, vidimo, da je pravo velemesto.

Ima pa Kostanjevica na Krki nekaj, česar nimajo niti številna slovenska, pa tudi tuja velika mesta. Galerijo Božidarja Jakca, ki so jo namestili v nekdanji Cistercijanski samostan. Notri domuje impozantna zbirka v Muzeju moderne in sodobne umetnosti, okoli samostana pa je na ogled več sto monumentalnih lesenih skulptur, nastalih na Mednarodnem kiparskem simpoziju Forma viva, ki poteka vse od leta 1961 in velja za najstarejši delujoči simpozij na svetu. Še to. Da je ta zbirka res nekaj posebnega, priča tudi podatek, da ji bodo kmalu uradno dodelili naziv Muzej moderne in sodobne umetnosti, ali kot pravi sedanji direktor Goran Milovanović, »galerija je v bistvu že ves čas muzej.« Prihodnje leto bodo odprli tretjo cistercijansko pot, ki bo povezovala Stično in Kostanjevico na Krki. Tako bo Kostanjevica del kar 6300 km mednarodne poti Cistercijanov, ki povezuje 17 cistercijanskih pokrajin in 16 samostanov, od katerih pa jih živi le še šest.

Krakovski pragozd

Pa pustimo zgodovino, naj gre svojo pot, pa umetnost, ki naj v miru plemeniti obiskovalce, pogledjmo, kaj zanimivega ima mesto. Seveda je na prvem mestu Krakovski pragozd. To je v bistvu največji nižinski gozd v Sloveniji in mokrišče, ki ga poplavlja reka Krka, saj obsega kar 2400 ha ozemlja. V sredini gozda je edini slovenski pragozdni ostanek, ki so ga razglasili za gozdni rezervat. Pravijo, da je ime dobil po ljubljanski četrti Krakovo. Njegovo močvirje Trstenik je zaščiten biotop nižinskih

V nekdanjem Cistercijanskem samostanu je galerija Božidarja Jakca.

ptic in je pomembno dristišče ščuk in mrestišče žabe plavček. In z rdečega seznama tu gnezdi kar 45 vrst ogroženih ptic.

Pred dnevi je popotnik Tomaž Gorec objavil, da je v Krakovskem gozdu zanimiv izvir termalne vode, ki ima tudi manjši bazenček, v katerem se lahko okopate vse leto, saj naj bi bila stalna temperatura med 34 in 36 stopinjami.

Med znamenitosti šteje tudi leta

1939 za turizem urejena Kostanjeviška jama ob vznožju Gorjancev. Ogljed jame je mogoč med 15. aprilom in 31. oktobrom, da ima kolonija tam svoj mir. Spomin je slab sopotnik, toda kljub temu sem skoraj prepričan, da sem pred leti obiskal jamo, ko so bili netopirji, to je mali podkovernjaki, še doma. Oblečeni smo bili v nepremočljive pelerine, kajti po glavah so nam neusmiljeno padali netopirjevi izločki.

Med znamenitosti šteje tudi leta 1939 za turizem urejena Kostanjeviška jama ob vznožju Gorjancev.

Josef Ressel

Pravijo, da ima Kostanjevica preveč lepote in premalo gostiln. Da je ostala živa samo še gostilna Žolnir. Da je ime dobila po vojaku Žolnirju pravijo eni, po drugi strani naj bi imela vmes povest Kloštrski žolnir Josipa Jurčiča, toda oštirka Francka in njen mož Oto Sevšek pravita, da so jo poimenovali po svetovno znanem izumitelju, nobelovcu Josefu Resslu, takrat so tako pravili gozdarskim inženirjem. Na reki Krki je namreč preizkušal delovanje ladijskega vijaka, po katerem je zaslovel po celem svetu. Izumil je še številne druge stvari, toda zavist in kapital sta naredila svoje. Umrli je v Ljubljani, kjer je pokopan na Navju, med ostalimi slovenskimi velikani.

Pa se vrnimo v gostilno Žolnir. Med domačimi, dolenskimimi jedmi ponujajo lokalne zadeve od domačih pridelovalcev, je povedala Francka Sevšek. Ajdove njoke, divjačino, račke z domačimi mlinci in domačo skutoto. Pa cviček.

Čestitke

Seveda pa noben slovenski kraj, ki da kaj nase, ne more brez bajk in povesti. Tudi Kostanjevica jih ima. »Nekoč so v naši deželi živele vile, ki so pomagale domačinom. Najbolj so skrbele za vreme. Domačini so jih imeli radi, imenovali so jih Čestitke. Nekega dne so se kopale v plitvini reke Krke, voda jim je prijala, na glas so se smejale. Slišal jih je lep mladenič in jih opazoval, skrit

22. marca 2003 se je nad najmanjše slovensko mesto dvignil balon in s tem naznanil prvo slovensko balonarsko poroko v Sloveniji.

za grmovjem. Ker jih ni dobro videl, se jim je približal in pozabil, da tega ne sme, kajti vile niso dovolile, da bi jih ljudje videli. Prijele so ga in vrgle v Krko, kjer so ga čez tri dni okoliški kmetje našli mrtvega. Vile so bile jezne in niso več skrbele niti za vreme niti za pridelek. Po deželi so divjala neurja, toča in poplave, prišla je lakota. Takrat je tam okoli hodil menih in iskal svoj prostor. Kmetom je predlagal, naj mu pomagajo zgraditi cerkev. Z njo da bo prišel nov gospodar, ki jih bo varoval. Kmetje so mu pomagali, a kolikor so čez dan zgradili, so jim vile ponoči porušile. Menih je spoznal, da bo moral sklicati vse pridne roke, da bi do večera zgradili zvonik, nanj pa obesili zvon.

Vile so ugotovile, da zdaj ne bodo nič mogle, toda lačne ne bodo šle po svetu. Najstarejša je začela mesiti kruh, srednja ga je dajala v peč, najmlajša pa si je rekla, da hoče hoditi po svetu lepa, in se je začela česati. Takrat, ko so vile to počele, so zgradili zvonik, nanj so obesili zvon in pričeli so glasno zvoniti, da je odmevalo po

deželi. Oblaki so počrneli, na Gorjancih je zagrmelo, stresla se je zemlja, v dolino so se valile mogočne skale. Čestitke so okamnele in za vse večne čase ostale na Gorjancih.

Tudi legenda o sveti Neži je zanimiva, saj seže izven meja Kostanjevice. V cerkvi nedaleč stran od svetega Jakoba na severu otoka je domovala sveta Neža. Krka je bila mirna reka, ki je ovijala mesto, mu dajala hrano in ga varovala pred divjimi Turki. Znala pa je pokazati drugačen obraz. Pred poplavami je trepetalo celo mesto. Ena od takih poplav je podrla Nežino cerkev, tako da se je morala odpraviti na pot. Zbežala je na varno v posavske hribe, na Kum. Za njo je ostal le odtis njenih majcenih stopal na kamnu, ki še danes moli iz plitvine Na Goricah. Vso ubogo, razcapano in raztrgano so jo po dolgoletnem iskanju le našli. Najboljši krojač v mestu ji je sešil oblekico in Neža je ponosno stopila na cerkveni oltar na Kumu. Prebivalci mesta pa so ji obljubili, da jo bodo vsakih sedem let obiskali, jo na novo oblekli in ji prinesli sveče, da ne bo v temi.

V toplih mesecih nudi Krka veliko zabave, predvsem pa ohladitev.